

III SPOTKANIE PROWENIENCYJNEJ GRUPY ROBOCZEJ

WROCLAW, 12 PAŹDZIERNIKA 2018 R.

Zakład Narodowy im. Ossolińskich już po raz trzeci gościł członków Proweniencyjnej Grupy Roboczej (dalej PGR). 12 października 2018 r. do Sali Konferencyjnej Ossolineum przybyli przedstawiciele instytucji naukowych oraz pracownicy bibliotek uniwersyteckich, naukowych i publicznych zajmujący się badaniem rękopisów, a także ksiązek dawnych i współczesnych, pod kątem ich pochodzenia oraz znaków własnościowych widniejących na egzemplarzach. Obradom przewodniczyła Dorota Sidorowicz-Mulak, kierownik Działu Starych Druków, a jednocześnie zarządzająca projektem.

Mariusz Dworsatschek, wicedyrektor ds. Biblioteki Ossolineum witając przybyłych złożył im podziękowanie za zaangażowanie w prace PGR oraz podkreślił znaczenie badań proweniencyjnych dla ustalenia pochodzenia zbiorów i ich losów. Wyraził również uznanie dla Działu Starych Druków ZNiO i jego kierownictwa za organizację seminariów i koordynowanie prac PGR.

Organizatorzy podzielili spotkanie na dwie sesje. W pierwszej zapoznano uczestników z pracami prowadzonymi w macierzystych instytucjach członków PGR, przedmiotem drugiej były działania wykonane bezpośrednio na rzecz Grupy.

Jako pierwsza wystąpiła Agnieszka Fluda-Krokos (Instytut Nauk o Informacji Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie) z referatem *Skąd się wzięły stare druki w pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Krakowie? – studium proweniencyjne*. Prelegentka na tle dziejów księżnicy i jej zasobu scharakteryzowała kolekcję 1 700 woluminów starych druków – strukturę wiekową zbioru, liczbę ustalonych proweniencji, rodzaj własności dawnych ksiązek. Szczegółowo omówiła metody prowadzenia badań nad proweniencjami w starych drukach. Zwróciła uwagę na konieczność konfrontowania uwag odnotowanych w księdze inwentarzowej ze stanem faktycznym, czyli znakami własnościowymi i wpisami na kartach poszczególnych wolumi-

¹ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

nów. Tworzona w ten sposób baza rejestruje każdy znak/zapis, określa jego rodzaj, miejsce w książce oraz utrwała go w postaci cyfrowej.

Rafał Wójcik (Dział Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu) mówił *O próbie rekonstrukcji księgozbioru poznańskiego Kolegium Jezuitów oraz współpracy Bibliotek Uniwersyteckich w Uppsali i Poznaniu*. Zreferował przebieg kooperacji, jaką od 2016 r. prowadzi w Uppsali zespoły polsko-szwedzkich badaczy rękopisów i starych druków zrabowanych w 1656 r. z bibliotek poznańskich, a ulokowanych w tamtejszej książnicy. Przy tej okazji prelegent nawiązał do wcześniejszych wyników badań, m.in. wstępnej kwerendy w Uppsali w 2012 r., opublikowanej literatury przedmiotu oraz notatek bibliograficznych Józefa Trypučki, bibliografa szwedzkich poloników, wieloletniego profesora Uniwersytetu w Uppsali. Wójcik charakteryzując najnowsze ustalenia badawcze, zwrócił uwagę na formy komunikacji i sposób wymiany dokumentów między badaczami, publikowanie efektów ich pracy, a także kwestie związane z finansowaniem projektu „Księgozbiór poznańskiego Kolegium Jezuitów (1571-1773) w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu. Katalog i studia”.

Sesję drugą otwarł Stanisław Siess-Krzyszowski (Centrum Badawcze Bibliografii Polskiej Estreicherów) z wystąpieniem *Relikty dawnych księgozbiorów sapieżyńskich w Bibliotece Sapiechów z Krasieczyna (na podstawie zapisek własnościowych i sygnatur)*. Mówca – w oparciu o zachowane znaki i zapisy własnościowe (eksklibrisy Jana Fryderyka Sapiehy, Teofili z Jabłonowskich Sapieżyny, Anny z Zamoyskich Sapieżyny oraz odręczne podpisy dawnych właścicieli), dawne numery inwentarzowe i sygnatury biblioteczne oraz spisy i rejestry fragmentów kolekcji (teofilpolskiej i podhoreckiej) – odtworzył dzieje budowania biblioteki rodowej, przechowywanej aktualnie na Zamku w Pieskowej Skale.

Agnieszka Franczyk-Cegła (Dział Starych Druków ZNiO) omówiła *Istniejące bazy proveniencyjne online jako wzory dla Polskiej Narodowej Bazy Proveniencyjnej*. Scharakteryzowała wybrane bazy internetowe (CERL Thesaurus, ProvenienzWiki, CRAI) rejestrujące byłych właścicieli, znaki własnościowe oraz dokumenty z kolekcji pod kątem możliwości wykorzystania istniejących tam rozwiązań w planowanej bazie polskiej. W prezentacji zawarła propozycje odnośnie do budowy uniwersalnego rekordu proveniencyjnego – szablonu zapisu danych, możliwego do wykorzystania niezależnie od rodzaju dokumentów (rękopisów, starych druków, książek współczesnych). Kwestia struktury rekordu proveniencyjnego wywołała ożywioną dyskusję.

Zasoby starych druków w bibliotekach i innych instytucjach kultury w Polsce zostały poruszone w dwóch wystąpieniach. Maria Kycler (Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach) w prezentacji *Stare druki w zbiorach bibliotek publicznych. Rekonesans* przedstawiła wyniki ankiety skierowanej za pośrednictwem Działu Instruktażowo-Methodycznego Biblio-

teki Śląskiej w Katowicach do wszystkich bibliotek publicznych w kraju. Celem badania było zebranie informacji o liczbie przechowywanych tam starych druków, sposobach ich opracowania oraz bibliografii przedmiotowej. Na kwerendę odpowiedziały 42 instytucje, z czego 37 książnic odnotowało w zbiorach książkę dawną. Sześć bibliotek (Książnica Pomorska w Szczecinie, Biblioteka Śląska w Katowicach, Książnica Kopernikańska w Toruniu, Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy) zgromadziło łącznie 118 134 wol., co stanowi 84,5% zadeklarowanych zasobów starych druków w sieci bibliotek publicznych. Większość placówek informację o tym typie zbiorów podaje w katalogach online, a jedynie niewielka część tworzy spisy, wydaje bibliografie lub publikuje wyniki badań. Do rzadkości należą kartoteki proveniencji.

Konrad Szymański (Dział Starych Druków ZNiO) opowiedział *O pracach nad wykazem instytucji ze zbiorami starych druków w Polsce*. W badaniu wykorzystał ustalenia Marii Zychowicz z roku 1995, zawarte w *Wykazie bibliotek objętych Centralnym Katalogiem Starych Druków i ich siglach*. Po zweryfikowaniu nazw wszystkich 89 zarejestrowanych wówczas instytucji K. Szymański przystąpił do uzupełniania listy o placówki, które na swych stronach WWW lub w publikacjach drukowanych informowały o gromadzeniu książek dawnych. Tą drogą zestawiał 155 instytucji – archiwów, bibliotek i muzeów – wykazujących w zbiorach inkunabuły i stare druki. Są to dane wstępne, wymagające uzupełnień, m.in. o wyniki kwerendy przeprowadzonej przez Marię Kycler.

Spotkania zamknęło wystąpienie Doroty Sidorowicz-Mulak pt. *Stan opracowania proveniencji starych druków w katalogach drukowanych bibliotek polskich*. Na podstawie zawartości księgozbioru podręcznego Działu Starych Druków ZNiO został przygotowany wykaz katalogów starych druków oraz inkunabułów z indeksami proveniencji w układzie topograficznym. Spis uzupełniły opisy bibliograficzne nadesłane przez członków PGR. Analiza zestawienia dowodzi lepszego rozpoznania proveniencji inkunabułów. Mniej liczne są katalogi druków z XVI, XVII i XVIII stulecia. D. Sidorowicz-Mulak zapowiedziała opublikowanie na stronie WWW *Bibliografii podstawowej dla Proveniencyjnej Grupy Roboczej*, która obejmie metodykę, teorię, typologię badań proveniencyjnych oraz wykaz katalogów bibliotek z indeksami proveniencji. Zadaniem członków PGR będzie analiza zawartości *Bibliografii* i nadsyłanie ewentualnych uwag oraz materiałów uzupełniających. D. Sidorowicz-Mulak poinformowała także o planowanej w roku przyszłym II Międzynarodowej Konferencji Proveniencyjnej „Kolekcje prywatne w zbiorach książki dawnej”.